

הוועדה לשינוי כלכלי-חברתי

סיכום ישיבה מס' 6 שהתקיימה בירושלים ביום י"ד באלול תשע"א, 13.9.2011

נכחו :

פרופ' מנואל טרכטנברג - יו"ר
מר אייל גבאי
גבי אסתר דומיניסיני
מר גל הרשקוביץ
מר שחר כהן
פרופ' רפי מלניק
עו"ד רו"ח מיכל עבאדי-בויאנג'ו
ד"ר קרנית פלוג
ד"ר שלומי פריזט
פרופ' פנינה קליין
פרופ' יוגין קנדל
ד"ר טלי רגב
ד"ר אבי שמחון

כמו-כן, השתתפו :

מר ראובן חביב - מרכז הצוות
גבי נועה נוף-שטיינר
ד"ר עדי ברנדר
מר גדי פרנק
מר אוהד רייפן
גבי יעל מבורך
מר שרון אחדות
מר יובל אלגרבל
גבי ענת חיים
מר אמיר ברקן
מר אודי פרוור
מר ניר הירשמן
ד"ר אורן צוקרמן
גבי שירי פריצגר-כהן
נציגי לשכת התקשורת של ראש הממשלה
גבי יעל עטיה
צוות תמלול
*****

פרופ' טרכטנברג פתח את הישיבה וציין שעברו כבר חמישה שבועות.

צוות הדברות - סיכום ביניים :

מצגת - סקירה על תהליך ההדברות - הוצגה ע"י מר אודי פרוור, ממשרד ראש הממשלה :

- * כתב המינוי של הוועדה.
הוועדה שונה מוועדות רבות אחרות כי היא באה להגיב. מן ההתחלה, הוכרז על שמיעת עמדות הציבור. עובדה זאת בנתה צורה אחרת של עבודה.
קודם, היה צוות הדברות בראשותו של מר שחר כהן.
יש להודות לשר מיכאל איתן אשר הקים בסיס להדברות.
- * ערוצי ההדברות: מפגשים עם מאהלים; מפגשי שיתוף; בלוגים; יו-טיוב; פייסבוק וטוויטר; אתר ההדברות; פניות במענה לקול הקורא; דואר החומר התקבל בצורות רבות.
השלב

היה צורך לבנות אימון: היה חשד, אך עוצמת החשד ירדה. העובדה שאתר ההדברות נפתחה מהר, וכן מפגשי השיתוף, עזרו להורדת החשד. מפגשי השיתוף ששודרו, כולל האחרון עם ראשי המחאות, עזרו לבנית האימון. מתיחת הקן לסיום שלב ההדברות היתה חשובה, ופירושו - מכאן והלאה עובדת הוועדה.

מצגת על אתר ההדברות - הוצגה ע"י מר ניר הירשמן, יועץ התקשורת לשר מיכאל איתן בנושא ממשל פתוח:

- * אתר ההדברות
- כבר שנתיים עוסקים בהדברות עם הציבור. מה יכלו הנכנסים לאתר לעשות: לצפות, להגיב, להציע, להביע דעה, לדרג ולהשתתף. כל הפניות שהגיעו נרשמו והועברו לצוותים.
- * סיכונים מול סיכויים
- מתוך 3,350 הצעות, נפסלו רק 20, ומעט נמחקו. התקבלו 1,500 תגובות ו-3,350 הצעות.
- * שיתוף הציבור במספרים: יותר מ-35,000 איש נכנסו לאתר, וכל אחד שהה שם כחמש דקות בממוצע, וצפה בלפחות חמישה דפים. ההתייחסות לאתר היתה רצינית.
- * על מה דיברו הגולשים: בעיקר על דיור
- * שיתוף הציבור בשטח: התקיימו כעשרים מפגשים בשטח.
- מר הירשמן הדגיש כי הגולשים מצפים שישתמשו בהצעות שלהם. המערכת תשאר פתוחה עד אחרי סיום עבודת הוועדה.

השימוש במדיה החברתית - ד"ר אורן צוקרמן וגב' שירי פרציגר-כהן:

ד"ר צוקרמן וגב' פרציגר-כהן הציגו את עצמם. הם הדגישו כי פתחו בעבודה ועלו לאינטרנט עוד לפני הקמת אתר ההדברות. השתמשו במדיה: בלוגים, יו-טיוב, פייסבוק וטוויטר. ד"ר צוקרמן הדגיש כי הקהל שעוסק בנושא באינטרנט די חופף את הציבור של המחאות. הוא הדגיש עוד שהציבור עדיין רוצה לקבל מידע ורצוי לשחרר מה שניתן. כאשר יתפרסם הדו"ח, חשוב שהציבור יבין מהיכן באו הרעיונות.

מצגת - הוצגה ע"י גב' פרציגר-כהן:

- * פייסבוק וטוויטר - נתונים: היו מעל למיליון חשיפות (לא ייחודיות - "not-unique") הנושאים התמים:
- פריצת מסגרת התקציב (הנושא החם ביותר)
- יחסי האימון עם הוועדה
- [נשאלה שאלה - מה מסרו בתגובה להערות על אי-פריצת התקציב? הובהר שצוות התגובות מעביר את המסרים כפי שמועברים אליו מהוועדה.]
- שיפור התחבורה הציבורית
- סטטוס חוק ההסדרים
- מיסוי
- גב' פרציגר-כהן הבהירה שבסך הכל, מתמודדים עם קבוצות דעתניות ואינטליגנטיות. הובהר שסיכומים יועברו לחברים.

דיון ביניים:

- עו"ד רו"ח עבאדי-בויאנג'ו שאלה - על סמך מה ענו לפונים?

- גב' פרציגר-כהן הבהירה שהשאלות הועברו לוועדה. הצוות ענה לפי ידע ותשובות שנצברו.
- פרופ' קנדל שאל - האם יש דבר סטנדרטי?
- צוין שרמת הידע הכלכלי שהתגלה אצל הפונים, לפעמים, היתה נמוכה מאד.
- ד"ר צוקרמן הבהיר שהצוות יכין סיכום של השאלות והתשובות.
- עו"ד רו"ח עבאדי-בויאנג'ו ביקשה מהצוות להציג את עצמם וכיצד הגיעו לתפקיד.
- גב' פרציגר-כהן הבהירה שהם רצו לעבוד בהתנדבות כי עוסקים במדיה חברתית, אך הם מקבלים שכר סמלי. היא ציינה שהיא מומחית למדיה חברתית ומרצה, בין היתר, גם במרכז הבינתחומי הרצליה. היא הבהירה שיש גם צוות שעובד בכל תחומי המדיה, והם עשו עבודה טובה.
- ד"ר צוקרמן ציין שהוא מרצה בתקשורת במרכז הבינתחומי הרצליה ומתמחה במדיה חברתית.
- מר כהן ציין שלמרות דבריהם של חלק מהנהגת המאהלים, זכתה הוועדה באימון, למרות שהיתה מידה של ספקנות. כולם, להוציא קבוצה קטנה, נותנים ציאנס לוועדה.
- ד"ר צוקרמן ציין שהיה מהפך בשבוע שבין האירוע באילת וההפגנה הגדולה. אחד המגיבים ציין שהיתה זאת טעות מצד קבוצת ההנהגה, שלא לפנות לוועדה מההתחלה.

מצגת בנושא ההדברות - הוצגה ע"י מר פרוור :

- * הפניות לקול הקורא - התפלגות הנושאים
- * הפניות לקול הקורא - התפלגות לפי פונים - 82% מהפונים הם מהציבור, מתוך ציפיה שיקשיבו להם
- * סיווג חומר: 320 פניות הועברו לוועדה, 250 הועברו בתמצית, ו-90 פונים הוזמנו להופיע במפגשי השיתוף. מסתבר שאנשים פרטיים - ולא נציגי גופים שונים - הגיבו, לרוב
- * מפגשי הציבור - העקרונות: 10 דקות לכל בן אדם ו-5 דקות נוספות לקבוצות היחס לכל משתתף היה שווה.
- * מה החידוש? המנדט של הוועדה כלל שיתוף הציבור; מגוון ערוצים; שיתוף און-ליין; שיתוף רחב, למרות מגבלות הזמן; ועדה שרוצה להקשיב
- * מה הלאה?
- נוצרה התחייבות לציבור על המשך הקשר. נוצר אימון, והציבור רוצה לראות שדברים קורים.
- דרכי הטמעות התיחסיות הציבור בדו"ח הכללי - מבקשים שהצוותים יכללו ציטוטים מפניות מכל הערוצים. חשוב להתיחס לדעות הציבור.
- המלצות הוועדה ביחס לשיתוף הציבור
- נגישות הדו"ח לציבור - הדו"ח יוגש לציבור בפלטפורמות שונות

דין :

- מר גבאי הבהיר שכתבי המינוי אינם עוסקים בשאלת שיתוף הציבור, אך ראינו בזה ברכה. לדעתו, תהיה זאת חריגה לדרוש המשך ההדברות עם הציבור מגופים אחרים.
- ד"ר פריזט ציין שאינו מסכים עם מר גבאי. הוא ציין שחלק מהתפיסה שלו לגבי רגולציה הוא שגם הציבור צריך להיות הקהל של הרגולציה. בדרך כלל, לרגולטור יש מגעים רק עם אינטרסנטים, ורצוי שגם הציבור יגיע ויביע דעה.
- עו"ד רו"ח עבאדי-בויאנג'ו הדגישה את הצורך להבחין בין שיתוף ושמיעה לציבור. בעלי תפקידים ציבוריים פועלים לטובת הציבור, גם אם לא נראה כך לציבור. חשוב לשמוע את הציבור. לדעתה, מי שמגיב ומשתתף בהדברות הם החזקים יותר. קשה יותר לשמוע את החלשים.

- פרופ' מלניק הדגיש כי המחאה הגיעה לאן שהגיעה בגלל האינטרנט. לדעתו, המענה שניתן הוא מעולה, ובלעדיו לא היינו יכולים לעבוד מול הציבור באינטרנט. הוא ציין עוד שדווקא במפגשי שיתופי הציבור, נשמעו דברים מעניינים וחשובים. נוצרה כאן נורמה חדשה. הוא הביע שביעות רצון מכך שהמעורבים במאמץ באו מהמרכז הבינתחומי הרצליה. הוא הדגיש עוד שישנן ציפיות רבות ואדירות. הוא הציע שכולם יחשבו - כיצד לא לאכזב את הציבור. הדו"ח צריך לספק את הציבור, וזה תפקידנו.
- ד"ר רגב ציינה שהמחאה נוצרה מפני שהממשלה אינה מקשיבה לציבור, ותגובות הצוות הוכיחו שאכן מקשיבים. חשוב להגביר את הנגישות.
- פרופ' קליין ברכה על המאמץ וציינה כי אין זה משנה מה תציע הוועדה - תגובות הציבור יהיו מגוונות, ולא-דווקא חיוביות. דרושה התאמה לבעיות של הציבור. היא התייחסה לרעיון לכלול בדו"ח ציטוטים, וציינה שלדעתה, לא כדאי לעשות כך בשמות המציעים, אלא באופן כללי. אפשר להכין רשימת אנשים ולהודות להם. אדם עלול לשאול - מדוע ענו לו ולא לי?
- גב' דומיניסיני ציינה אף היא שהמאמץ מבורך: סוף-סוף עושים מה שהממשלה אינה עושה.
- מר גבאי העיר: אין זה נכון. אינכם יודעים על סמך-מה הממשלה עובדת. דווקא עוקבים אחרי הציבור.
- גב' דומיניסיני הסכימה שאין זה המנדט של הוועדה להמליץ לממשלה כיצד להגיב.
- פרופ' קנדל ציין שהיה כאן נסיון שעלה יפה, ודי לציין את זה.

פרופ' טרכטנברג:

פרופ' טרכטנברג הודה לכל מי שעסק בעשייה: מר פרור, עם מספר מצומצם של אנשים עסקו בסינון החומר; מר הירשמן והצוות שלו; השר מיכאל איתן; מפעילי אתר ההדברות; ולד"ר צוקרמן וגב' פרציגר-כהן. הוא הודה גם למינהל ות"ת אשר מעניק משאבים פנימיים לנושא.

הטכנולוגיה שינתה את דרך העבודה. תהליך ההדברות היה מקיף וקבע סטנדרט חדש. זה מתייחס, בעיקר, לבעיית הניקור, שהיא אחת משורשי המחאה. הנגישות ודרך ארץ שגילו המשתתפים ראויים לציין. לגבי החינוך הכלכלי, ציין פרופ' טרכטנברג שמתברר שהבורות הבסיסית של הציבור האינטליגנטי מפתיעה. אין פלא שלא מבינים את המצב. זה סכנה אסטרטגית למדיניות כלכלית, ולכן יש תפקיד בחינוך כלכלי. קרה דבר גדול, וצריך למצוא דרך למנף הלאה, למרות שלא ברור כיצד. מבחינת הוועדה, סיימנו את קטע ההדברות, למרות שימשיכו עד לפרסום הדו"ח. מהרגע בו מתפרסם הדו"ח, אנו סיימנו והכדור עובר לממשלה.

פרופ' קנדל הבהיר שכבר שנתיים יש נסיון להגביר את החינוך הכלכלי בבתי הספר, מכיתה י'. זה תהליך חשוב, כי אין לציבור תובנה בנושא, בכלל. זו תרומה חברתית חשובה, ורצוי שהוועדה תציין את זה.

פרופ' טרכטנברג המשיך לציין שללא עבודת הצוותים, לא היינו מגיעים לנקודה זו. עבודתם חשובה ואפשרה את עבודת הוועדה. זה תקדים למה שיכול להיות, לדיאלוג בין מוסדות ציבור והציבור. לפרק בדו"ח שיתאר את הפעילות יהיה מקום נכבד בדו"ח.

צוות שירותים חברתיים - המלצות

מצגת - הוצגה ע"י מר אוהד רייפן:

שירותים ציבוריים - סוגיות מרכזיות שעלו מהמחאה *

- שורשי המחאה בהקשר השירותים הציבוריים: מצוקה כלכלית; תחושת אי-צדק; וניקור
- והנושאים בתחום הצוות שבלטו: מסגרות לגילאים צעירים; שוק העבודה; תחבורה ציבורית; והמדיניות הכלכלית - הממשלה הלכה לכיוון ההתייעלות, ללא התיחסות לצרכי הציבור והיתה הפרטה ללא מגבלות.

מאפיינים החוזרים בהצעות המופנות לצוות שירותים ציבוריים (כלומר - הצעות שעלו במסגרת צוות ההדברות של הוועדה).

* מסגרות לילדים - סוגיות מרכזיות: מעונות יום; גנים לגילאי 0-3 ו-4-3 ומסגרות צהריים

* מסגרות לילדים הצעירים - לפי קבוצות גיל ושעות היום

* מעונות יום גלאי לידה עד 3 - מצב קיים - נתונים

* מעונות - עיקרי ההמלצות

האחריות על המסגרות לגיל הרך תועבר משר התמי"ת לשר החינוך, בגלל החשיבות הפדגוגית

○ התקנות ייקבעו בהתאם למסגרות תקציביות

○ תוגבר מעורבות הרשויות המקומיות

○ יוגבר תהליך הסידור

* המלצות על מעונות יום

1. הרחבת ההיצע של מעונות בהם ניתן לקבל סבסוד - בינוי במקומות ביקוש ובאזורים בהם

אין מעונות

2. תמריץ כניסה למחיר מפוקח: כל מי שייכנס למסגרת המחיר המפוקח יקבל סבסוד וסיוע

במימון עליות התאמה

דיון ביניים:

- פרופ' קנדל שאל - מה מונע מכל הגנים להכנס למסגרת כבר היום?
- מר הרשקוביץ השיב שיש הבדלים גדולים בין הגנים הפרטיים, ואין יודעים עליהם - מה מצבם.
- פרופ' טרכטנברג הבהיר - ואם נלך למהלך של פיקוח אוניברסלי?
- פרופ' קנדל השיב שבטווח הקצר, פירוש הדבר - עליית מחירים.
- מר רייפן ציין שזה נכון: המהלך המוצע נועד לטווח הבינוני.

חזרה למצגת:

3. פיקוח על סטנדרט השירות של מסגרות עם 7 ילדים ומעלה
מר רייפן הבהיר שזה מעלה להם את המחיר, כי דרושה התאמה.
מר הרשקוביץ ציין שישנן שתי מערכות הנהוגות: ללא התערבות כלל, ועם מעט סבסוד וסטנדרט מינימום. זה, למעשה, צעד אחורה לעומת המצב הקיים עם מעונות מסובסדות. האפשרות היא לייצור מערכת בפיקוח עם סבסוד חלקי: מי שבפיקוח, זוכה לסבסוד ומי שאינו בפיקוח, משלם הכל. הוא הדגיש כי אין מדינה אחת ששם יש חינוך חינם לגמרי או אפילו קרוב לחינם. אין לנו מידע מעמיק. ברור שהמחירים שונים ממקום למקום. היום המצב הוא - נערך מבחן הכנסה/זכאות, וקובעים את רמת הסבסוד בהתאם.
4. חיזוק מערך הדרכה ופיקוח במסגרות - לא יתכן שלא תהיה שם עין מפקחת

עובדים. אם כל ילד כזה (גילאי 0 - 3 שהוריהם עובדים) יקבל ואוצ'ר (voucher) בסך אלף ש"ח לחודש, בלי כפל סבסוד, זה יעלה 2 מיליארד ש"ח, וזה סביר. כל הורה שיקבל ואוצ'ר יוכל להשתמש בו היכן שירצה, גם בגן פרטי. גן פרטי שיסכים לקבל ואוצ'ר ייכנס, באופן אוטומטי, למסגרת מחיר קבוע ופיקוח. צריך לדאוג לאיכות, וזה אומר פיקוח. דרוש פיקוח על מחירים על מנת למנוע קפיצת מחירים. [הערת פרופ' טרכטנברג: זאת ההצעה]. פרופ' מלניק טען שאין זה נכון - זאת הצעה שונה. הואוצ'ר ינתן להורים עובדים.

- מר הרשקוביץ הבהיר שישנם שני הבדלים. לגבי מבחן תעסוקה - למעשה, המבחן שנעשה היום הוא מבחן תעסוקה, להוציא את אלה שלומדים ב"כולל" (או גם סטודנטים לתואר ראשון) שזה נחשב כעבודה לצורך זה. לפי הצעתו של פרופ' מלניק, לימודים ב"כולל" לא ייחשבו. פרופ' מלניק מציע סכום אחד, ובמצב היום יש מבחן הכנסה.
- פרופ' טרכטנברג התייחס להצעתו של פרופ' מלניק והבהיר - כל הורה שעובד יקבל אלף ש"ח, הבנה זו מוסכמת על כולם - אם ישתמש בכסף כדי להכניס ילד לגן מפוקח.
- פרופ' מלניק הדגיש כי ואוצ'ר הוא תמריץ להיכנס למסגרת פיקוח. כל הורה יקבל ואוצ'ר, ומהרגע בו מסכים הגן לקבל את הואוצ'ר, הוא נכנס לפיקוח.
- פרופ' קנדל ציין שהשיטה היתה עובדת אילו היו הגנים שווים. לא כל הגנים שווים, ואלה שבמחיר נמוך, יסכימו לקבל ואוצ'ר, והגנים היקרים לא יסכימו. אם נותנים לכולם, פירוש הדבר - העלאת מחירים.
- פרופ' מלניק הבהיר שלפי הצעתו, יקבלו 200,000 ילדים תלוש. זה פתרון מיידי - סך של אלף ש"ח נטו ובאופן מיידי.
- מר אלגרבלו ציין שאם אין גנים בפיקוח, לא יוכל ההורה לנצל את הואוצ'ר. בהצעה של הצוות קיימים קריטריונים ולחץ להקטין את התור לגן, כי לא יהיו מוגבלות רק לגנים הציבוריים. גם לפי תוכניתו של פרופ' מלניק, ידרש זמן עד שיוכלו ההורים לנצל את הואוצ'ר.
- פרופ' מלניק הגיב: השאלה היא - האם לפעול דרך השוק או בדרך אחרת?
- פרופ' קנדל הציע: אולי במקום לתת ואוצ'ר, עדיף פשוט לתת אלף ש"ח לכל הורה. [חברים רבים העירו: רוצים שהילדים יהיו במסגרת חינוכית בגן]. החלק הפרטי, כלומר - הגנים הפרטיים שהם יקרים יותר וסוגרים על הפרשי ההיצע, יישאר ללא פיקוח וללא סבסוד. לדעתו, על המדינה להסדיר את ההיצע, אך לזה דרוש זמן. לכן, הוא מסכים לטענת פרופ' מלניק לפיה בהצעת הצוות אין דבר מיידי, וחשוב שיהיה דבר מיידי. אולי מס הכנסה שלילי, תלוי בגילאי הילדים וגם במספר הילדים. לדעתו, גם ההצעה לתת נקודות זיכוי לאבות היא חשובה, ובנוסף גם להגדיל את נקודת הזיכוי שניתנת לאישה.
- עו"ד רו"ח עבאדי-בויאנג'ו ציינה שאין כאן שווי משקל עם האיכות. לדעתה, עדיף לתת שירות במקום לתת ואוצ'ר כי השירות הוא בפיקוח.
- פרופ' קליין הדגישה כי מבחינה מקצועית, מה שחשוב הוא שהעזרה תינתן יחד עם פיקוח. היום רק רבע מהילדים בארץ נמצאים במסגרת עם פיקוח. קיימת בעיה של היצע, אך צריך לדאוג כבר מחר לקביעת קריטריונים לתקופת מעבר, עד להרחבת ההיצע. דרוש פיקוח על הגנים הפרטים, ופיקוח על מחיר יחד עם הפיקוח על הגן. הסבסוד חייב להיות קשור לפיקוח על המחיר והגן. יש לאפשר המשך הגנים הפרטיים, במסגרת מעבר.
- מר הרשקוביץ הדגיש כי כאשר המדינה מסבסדת מוצר או שירות, יש פיקוח; אם אין פיקוח, אין כלל סבסוד. אם יהיה סבסוד דרך מס הכנסה, לא יהיה כלל פיקוח. לגבי ילדים בגילאי 3 - 4, אפשר ליישם את ההצעה לסבסוד ופיקוח מהר יותר מאשר אצלי ילדים גילאי 0 - 3.

- מר כהן הדגיש כי יש כאן trade-off וצריך להחליט - האם רוצים להזיל את המעונות או להעלות את האיכות? יתכן והצעתו של פרופ' מלניק תשפיע על המחיר, אך לאו-דווקא על האיכות. רק אם תהיה הגדלת ההיצע, אפשר יהיה לפקח גם על האיכות וגם על המחיר. הגדלת ההיצע קריטי, וברור שהממשלה לא תבנה גנים. לכן, הוא הציע לתמרץ חברות גדולות לבנות מעונות (למשל - עבור עובדיהן). כדי שהסבסוד יהיה אפקטיבי, צריך להגיע לקהל היעד. היום, 30% מהסבסוד מגיע לילדים שהוריהם לומדים ב"כולל". הוא ציין שקיימים נתונים על כך, והוא יעביר את הנתונים. [הערת ד"ר ברנדר - הם מקבלים יותר כי הקריטריון הוא "הכנסה לנפש"]. צריך לקשור את הקריטריון לשוק העבודה, כדי לעזור לילדים שהוריהם עובדים.
- ד"ר פלוג ציינה שהכיוון נראה לה. החלת הסטנדרטים ראויה ונכונה, מכל ההיבטים. יחד עם זה, רצוי לתקן את הקריטריונים. היישום תלוי בהגדלת ההיצע. תהיה הגדלה מהירה, במידה מסוימת, בגלל גנים פרטיים שיסכימו להכנס למסגרת. זה יתרום, אך ההיצע לא יענה, עדיין, על הביקוש במקומות בהם אין כלל גנים. לא רואים את נושא התור להתקבל לגן. ברור שחמש העשירונים העליונים אינם מקבלים סבסוד. לדעתה, חייבים לקשור לנושא נקודת הזיכוי לאבות הורים, ולא לעבודת האם, וזה לאור העובדה שלא כל אמא רוצה לצאת לעבודה או לשלוח את ילדיה לגן. יכול להיות רצף עם מס הכנסה שלילי: לדעתה, זה פתרון הוליסטי לאוכלוסיית היעד.
- גב' דומיניסיני ציינה שקיימת ציפיה להסטה גדולה של משאבים, ולכן יש להגיד שהולכים להגדיל את ההוצאה לחינוך. דרוש מענה כולל לכל הגילאים. לגבי גילאי 3 - 4, במסגרת חוק חינוך חנים (וזה כיוון של משרד החינוך) - דרושה תוספת ציבורית גדולה. לגבי גילאי 0 - 3 - ישנן דרישות רבות, וברור שהמחיר לא ירד אלא יעלה. לדעתה, רצוי לפעול לפי נקודת הזיכוי. הסכום - 202 ש"ח לנקודת זיכוי. [הערת ד"ר ברנדר - 8,800 נשים יהנו ממנו]. אפשר כבר עכשיו לחתום על צו הרחבה - שהמעביד יתרום להוצאות טיפול בילדים. לגבי אלה שמתחת לרף של נקודות זיכוי (ומתן נקודת זיכוי לא יעזור להם) - אפשר לתת מס הכנסה שלילי. זה דבר מידי שאפשר לעשות. אפשר גם לעשות "הוראת שעה".
- מר רייפן הבהיר שההצעה להעביר את הטיפול למשרד החינוך היא הצעת הצוות, ולא הצעת משרד החינוך. לגבי האפשרות למתן ואוצ'רים - מה יקרה אם הורים יקבלו ואוצ'ר למעון בפיקוח ועם סטנדרטים, אך לא ימצא מקום במעון כזה? ההרגשה תהיה רעה - "חלם". ההרגשה תהיה כך גם אם יועברו סכומים אדירים, ולא נוכל להרחיב את ההיצע.
- מר ברקן הדגיש כי יש פער בין רטוריקה וכלים. באזורים מסוימים במרכז הארץ, הורים בודקים היטב את הסטנדרט של הגן, הרבה יותר טוב מהפיקוח הממשלתי. [הערת ד"ר פריזט - ומה לגבי באר-שבע, למשל?].

פרופ' טרכטנברג:

- פרופ' טרכטנברג הודה למר רייפן, למר הרשקוביץ ולצוות. הוא הדגיש כי אין זה דבר טריוויאלי להגיע למקום כזה. זה מהלך דרמטי בכללותו.
- עוד נדבר על הכסף, אך ברור שמדובר בכסף רב - מירב הכסף שנשיג ילך לדבר הזה, לגיל הצעיר - 0 - 9 ובפרט 0 - 5. מדוע?
1. מבינים היום את החשיבות הקריטית של הגיל בהתפתחות הילד וחינוכו. זה חשוב ליכולתו של הפרט כדי להמשיך ללמוד ולהשתתף בכלכלת-ידע. זה קריטי וביחס הפוך לגיל (קריטי בגילאים הצעירים ביותר). זה ידרוש גם התארגנות ומאמצים.
- פרופ' טרכטנברג ציין שמפריעה לו האמירה "מגיל אפס ל-3", כי מובן בכך ("implied") שהמדינה לוקחת אחריות מגיל אפס, ולא כך הדבר כי יש חופשת לידה בה לוקחים ההורים אחריות. אפשר לשקול הארכת חופשת הלידה, ואולי גם לאבות. לזה יהיה מסר חשוב - שההורים עדיין אחראים. בגיל 0 אין תחליף לחום האנושי וצריך להגיד את זה.

סטנדרטים ואיכות חשובים מאד, והעובדה שהגנים הם היום בפיקוח של משרד התמי"ת מעביר מסר שלילי: חינוך התינוק הוא אובייקט כמו מקום חניה. דרוש מסר חשוב. אין לפגוע ולגרום נזק, וכל עוד התינוקות במקום שאינו בפיקוח - יש נזק. הוא ציין שהוא מתנגד לדבריו של מר ברקן: ההורים אינם יכולים לבדוק ולפקח. הוא הדגיש כי אינו רוצה הרחבת היצע, אלא אם תהיה גם הרחבה של הפיקוח והסטנדרטים. הוא הבהיר שיש גם שילוב של שוק העבודה.

2. קבענו כבר בהתחלה שאוכלוסיית היעד שלנו היא הורים עם ילדים בגילאים הצעירים. צריכים להיות קונסיסטנטיים בכל הצוותים. ברור שישנם אילוצים פוליטיים, אך הם יתפרצו רק אחרי הגשת הדו"ח. נפעל לפי ההחלטה שלנו, ולא נחשוש מלחצים על הענין הזה. מי שיקבל את הדו"ח, יצטרך להתמודד עם ההשלכות הפוליטיות.
3. לגבי ההצעה למתן נקודות זיכוי - נראה שיש על כך קונסנזוס: נקודת זיכוי לאבות. לכן, יש להעביר את האמירה לצוות המיסוי. יש כאן אמירה חזקה, ויש לכלול אותה בתוך סדר העדיפויות בצוות המיסוי. עכשיו קיבלנו תמונה של עוצמת הקונסנזוס.
4. מכיוון שהטיפול בגילאים 1-2 בעייתי, ולא ברור, לא תהיה אמירה על כך שגיל 0-3 יהיה כמו גיל 3-4. צריך להשאיר מרחב תמרון לכוחות השוק ולממשלה. נכון שזה מעורר בעיה לגבי האימפקט המידי. מתן נקודות זיכוי יכול להיות מענה מידי, וזה לטווח הבינוני-רחוק.
5. לגבי העברת האחריות למשרד החינוך - יש עוד "שחקנים" בנושא. כאשר יש השלכות תקציביות, אחראי משרד האוצר. גם למשרד התמי"ת יש מה להגיד בנושא. יחד עם זה, הגוף האחראי צריך להיות משרד החינוך.

פרופ' טרכטנברג הבהיר שלמעשה, התקבלו החלטות על כיוונים, וזה דבר דרמטי: התמקדות על הגיל הצעיר; ואוכלוסיית היעד.

המשך מצגת צוות שירותים חברתיים - הוצג ע"י מר רייפן:

- * שוק העבודה - סוגיה מרכזית - ההשתתפות בשוק העבודה ועובדים בעלי שכר נמוך
- * שיעורי תעסוקה
- * חסמים לתעסוקת חרדים: חוקי וכלכלי; מקצועי; וחסם תרבותי
- החסם המקצועי הוא העדר השכלת יסוד וכישורים לתעסוקה.
- * החסם הכלכלי - שכר הסף
- * מאפייני השכלה ותעסוקה - מגזר חרדי בהשוואה לחילוניים
- * עידוד תעסוקת חרדים - המלצות
- הודגש שחשוב ליישם את המלצות בשיתוף עם החרדים. צריך להתייחס ולטפל בחסמים השונים.
  - צריך להתייחס ללימודי יסוד בבתי הספר. יש כללים, אך בפועל - הפיקוח הוא פחות ממינימלי. מעבירים כסף למרות שאין שום לימודי יסוד.
  - בגילאים מאוחרים יותר יש להעמיד מערך רחב לסיוע למעוניינים להשתלב בעבודה ובלימודים

דיון ביניים:

- מר גבאי הדגיש כי חסרה אמירה על כושר השתכרות.
- פרופ' טרכטנברג הבהיר שכבר נקבע שאוכלוסיית היעד היא הורים עובדים עם ילדים צריכים.
- מר גבאי שאל - האם יהיה קיצוץ בסבסוד לחרדים שלא עובדים ורק לומדים?

- פרופ' קנדל הבהיר שדרוש טיפול מעמיק בנושא החסם הכלכלי. הבעיה היא אשמתן של ממשלות ישראל לדורות. דרוש גוף בעל סמכות שיטפל בהסרת החסמים לתעסוקת החרדים. דרושה נכונות כוללת של הממשלה.
- פרופ' טרכטנברג שאל - האם דרוש מוסד שיטפל בנושא? [התשובה: כן.]
- פרופ' קנדל המשיך והדגיש כי ללא גוף מרכזי שעובד על הנושא יום-יום (אולי במשרד התמ"ת) - גוף ולא אדם אחד, וגם תקציב - הנושא לא יזוז. זאת הזדמנות, אך ללא אחריות - לא יצליח.
- פרופ' טרכטנברג הדגיש כי דרושה אמירה חזקה, וגם צעדים קונקרטיים.

חזרה למצגת:

- * חסמים לתעסוקת בנות מיעוטים
  - * השכר הממוצע - לוח
  - * עידוד תעסוקת בני מיעוטים - עיקרי המלצות: יש תוכנית חומש, וצריך לוודא שהיא תמומש
  - * אנשים עם מוגבלויות - רקע
  - * אנשים עם מוגבלויות - המלצות
  - * מס הכנסה שלילית - עיקרי המלצות
- פרופ' טרכטנברג הבהיר שהכוונה - יותר כסף כאשר הילדים צעירים יותר. פרופ' קנדל הבהיר: מיקוד התקציב הקיים.

מר רייפן הדגיש כי ישנן מספר סוגיות שטרם דנו בהן. סוגית "מיקור-חוץ" היא חשובה ונוכרה מאד במחאה, ובצדק, כנראה. הממשלה מעבירה שירותים רבים למיקור חוץ, ללא פיקוח. יש רצון להמשיך ולאפשר מיקור חוץ, אך עם סטנדרטים ברורים. צריך לדעת איך להפעיל עובדי חוץ.

פרופ' טרכטנברג הודה לצוות על עבודתו.

לוח זמנים להמשך העבודה:

מר אלגרבל הבהיר שמועד הגשת הדו"ח הוא לפני ראש השנה. פרופ' טרכטנברג הבהיר שהמועד המדויק תלוי באילוצים חיצוניים. יתכן ונצטרך להגיש את הדו"ח עד ליום 22.9.11, ולכן צריך לפעול לפי תאריך זה. בכל מקרה, אין להגיש אותו לאחר יום 26.9.11. לכן, ההנחה צריכה להיות - 22.9.11.

מר אלגרבל הדגיש כי ביום א' הקרוב תתקיים ישיבה מרתונית (כאן) משעה 14:00 ועד הלילה. ביום ג' הקרוב תתקיים ישיבה משעה 12:00 ועד הלילה.

פרופ' טרכטנברג:

יום א', 18.9.11 - משעה 14:00 - צוותי תחרותיות ויוקר המחיה, ומיסוי
יום ג', 20.9.11 - משעה 12:00 - השלמות - צוותי שירותים חברתיים, מאקרו ודיור
לגבי הכתיבה - פועלים במקביל על הפרקים השונים ועל הנספחים.

דיון על לוח הזמנים:

- ד"ר פריזט שאל - מה ההנחיות לכתיבה?
- מר אלגרבל הבהיר: המצגת והכתיבה צריכות להיות מוכנות עד ליום א', וכך גם הנספחים.

- פרופ' מלניק הזכיר כי שואפים לקבל את החומר לפני ההגשה במליאה.
- מר אלגרבל הבהיר שיש תיאום של קו-גרפי, דפוס ועריכה וכדומה. ההנחיות יופצו.

צוות מאקרו :

מצגת - "תוואי המדיניות הפיסקלית - הוצגה ע"י ד"ר פלוג :

ד"ר פלוג הבהירה שהכוונה לראות איך היו המקורות לפני תחילת עבודת הוועדה.

- * יש חוסר עקביות בתוואי - הוועדה אינה אמורה לתקן את חוסר העקביות, אך חשוב להכיר את סביבת העבודה.
- מה המינימום? כלל ההוצאה שהיא תקרה של ההוצאה הציבורית בכל השנים - 5 שנים קדימה
- 1. ההנחה שההוצאה שווה לתקרה - ההנחה מחייבת מאמץ תקציבי לא מבוטל
- 2. הנחה שניה - שתקציב הבטחון מתנהג לפי מתווה "ועדת ברודט"
- 3. מניחים ששיעור הצמיחה ב-2012 יהיה פחות מ-4%.
- 4. התוואים מבוססים על צמיחה ממוצעת של 3.5%. יש אי-הוודאות לגבי הצמיחה העולמית. יש סיכוי שירד מאד ותהיה האטה משמעותית. יש סיכוי גובר למיתון נוסף ("double-dip"). לכן, קיימת אי-וודאות לגבי שיעור הצמיחה. יש סיכוי שהצמיחה השנה תהיה קטנה יותר.
- * הגרעון באחוזי תוצר 2010 - 2016; מתווה המסים הקיים וכלל ההוצאה - גרף כרגע, המתווה בסדר ועומדים ביעד הגרעון, אך בגלל אי-הוודאות, העתיד אינו ברור. אם נמשיך לצמוח כמו שהיה בעבר, נעמוד על צמיחה של 3%. נגיע ל-4% רק אם יהיו תוצאות לרפורמות שונות.
- * יחס חוב - תוצר 2010 - 2016 על פי מתווה המס הקיים ותקרת ההוצאות - גרף אם הצמיחה תהיה נמוכה יותר, נהיה ביחס חוב עולה.
- * גרעון באחוזי תוצר 2010 - 2016 - המתווה הקיים מול ביטולו ומול היעד - מבוסס על צמיחה של 3.5% - גרף - אם מבטלים את מתווה הפחתת המס ולא מצמצמים את המע"מ
- * יחס חוב תוצר 2010 - 2016 - במתווה הקיים מול ביטולו - צמיחה של 3.5% - גרף אם המתווה יבוטל - הגרעון מצטמצם ומניב תוצאות
- * יחס הכנסות הממשלה ממסים לתוצר בתרחישים שונים 2010 - 2016 - גרף אם רוצים להיצמד ליעד הגרעון שנקבע, יהיה צורך להעלות מסים
- * משקל ההוצאה הממשלתית האזרחית ללא ריבית בתוצר - 2010 - 2016 - גרף הורדנו את הוצאות הבטחון לפי מתווה "ועדת ברודט" וגם הורדנו תשלומי ריבית. בשני התרחישים - הגרעון יציב.

שאלות הבהרה על המצגת :

- מר כהן ציין שאם משאירים את הצמיחה ברמה של 3.5%, ההנחה מאחרי הפחתת מסים היתה - הגדלת הצמיחה.
- ד"ר פלוג ציינה שאין כאן התייחסות להשפעת הפחתת המס על הצמיחה, אך גם הגרעון משפיע על הצמיחה, וזה מתאזן.
- פרופ' טרכטנברג הבהיר שברמות בהן אנו נמצאים - אין עדות לכך שהפחתת מסים משפיעה על הצמיחה.

דיון על המצגת :

- מר גבאי התייחס לתקציב דו-שנתי וציין שלדעתו, אין לחזור על הניסוי כי העולם משתנה במהירות, ולא ניתן לחזות שנתיים קדימה. הוא הדגיש כי יש להתיחס לעיתוי של המחאה וציין שלדעתו, לעובדה שלא התקיים הדיון השנתי על תקציב הממשלת (שבדרך כלל מתקיים בחודש יולי) יש השפעה על המחאה. הוא ציין שלמעשה, ההנחה של המצגת היא - מה שהיה יהיה. אם יהיו פערים - הממשלה הבאה תצטרך להחליט. הוא ציין שהניתוח מעניין אך משנת 2013 - הכל פתוח.
- פרופ' מלניק ציין שברור שיש מגבלות, והאמירה של מר גבאי לגבי העדר הדיון התקציבי כגורם למחאה היא מבריקה. [הערת מר גבאי: הדיון התקציבי השנתי הוא שסתום ציבורי.] לדעתו, סיבה נוספת היא העובדה שנמצאים בתהליך של קונסולידציה, והצריכה האזרחית נשחקה למינימום. דרוש mix של צריכה אזרחית ופרטית. מי שיכול היה לקנות לבד דברים שהממשלה היה מספק - עשה זאת. ומי שלא יכול היה - הקים אוהל. משקל הצריכה האזרחית חייבת לגדול בחמש השנים הבאות. זה צריך להיות חלק מהאסטרטגיה. ישראל היא כמעט הנמוכה ביותר בין מדינות ה-OECD בנושא זה. אם נקח את ההנחה השמרנית של צמיחה בשיעור של 3.5%, פירוש הדבר שצריך להגדיל את ההוצאה האזרחית יותר משיעור זה. נדרשו 25 שנים לעשות את הקונסולידציה, וזה מה שאיפשר לכלכלה לצמוח, אך היו לכך מחירים. עכשיו, כאשר הגענו לסביבה הנכונה (איתנות וצמיחה) - צריך ליהנות מזה. אסור שהצריכה האזרחית תמשיך להישחק. חשוב להציב את האסטרטגיה הזאת כיעד או מסר. דרוש מסר חד וברור. הוא התייחס לכלים הפיסקליים וציין שהם שירתו אותנו היטב, אך הם בכך זהת משתנים מידי פעם, ולכן אפשר לשנות אותם בעתיד, אם יהיה צורך בכך.
- פרופ' קנדל הדגיש כי אינו מסכים עם פרופ' מלניק בקשר לכלים הפיסקליים. הכלל הפיסקלי שאומץ בחודש אפריל שינה לחלוטין את הדיון בכנסת. זאת הפעם הראשונה שבא לא שונו הכללים. המשמעת הפיסקלית חשובה. הוא שאל - אם מדברים על פריצת התקציב בשנת 2013 - מדוע לא עכשיו? הוא ציין שחלק מהצמיחה הולך לצמצום החוב. הוא התייחס לשירותים אזרחיים וציין שקל מאד להעלות אותם ע"י הגדלת קצבות הילדים. לכן, רצוי לעמוד על כך שלא ייכללו תשלומי ההעברה. הציבור מקבל שירותים בש"ח ולא באחוז התוצר. ההוצאה האזרחית עולה, אך לא ביחס לתוצר. הוא ציין שהוא מסכים לכך שיעד צריך להיות - הגדלת ההוצאה האזרחית כהוצאה לנפש.
- ד"ר פלוג ציינה שאם מניחים שהביקוש לבריאות וכדומה הוא דומה לביקוש בתחומים אחרים - אז לדעתה, ה-benchmark צריך להיות אחוז התוצר לנפש.
- ד"ר פריזט ציין שמה שדבריו של מר גבאי אמר לגבי התקציב והדיון התקציבי - נכונים. יחד עם זה, יש דבר גדול ברקע וחייבים לזכור ולהזכיר אותו. יש שתי קהילות - החרדים ובני המיעוטים - ואם לא ניתן להן את הכלים כדי להשתלב בתעסוקה, יתכן ונצליח את הקרב אך נפסיד את המלחמה. זה דבר חשוב לכל אורך הדרך, וצריך להגיד את זה, וחזק. הוא התייחס לנושא ההפרטה וציין שדרושה אמירה גם לגבי ההפרטה והקשר בין ההפרטה, מיקור החוץ, והשירותים החברתיים. זה דבר חשוב מאד.

פרופ' טרכטנברג :

- פרופ' טרכטנברג הודה לד"ר פלוג ולצוות. הוא ציין שטרם הגענו לנחלה ולרווחה. הצורך בצמצום פערים במאקרו (חוב/תוצר) היה כה גדול, שעדין נשאר מאמץ. יש להם פוטנציאל לעשות נזק גדול בעתיד. עוד לא "יצאנו מזה" ולא ברור מתי נצא. גם לא יצאנו מנטל הבטחון. שני הדברים האלה מיצרים מאד את מקום התמרון שלנו. ברור, לפי הגרפים שהוצגו בנושא המאקרו, שלא יכולנו להמשיך בהפחתת המסים.

יש להיאחז במכנה משותף הכרחי. לכן, חייבים לדבוק בקביעה לפיה אין לפרוץ את גבולות התקציב. אמירה זאת הביאה את הדיון הציבורי למקום אחר. אם לא זזים בצורה דרמטית, מגבירים את הפרוגרסיביות. הצעדים שננקוט בהם בתחום המסים עוזרים להתמודד באי-הוודאות. לכן, אמנם באים לתת מענה למחאה הגדולה, אך באותו זמן, יד ביד, זה נותן כרית בטחון בפן הכלכלי (לאור האי-וודאות).

לגבי משקל ההוצאה האזרחית - ההבחנה בין ההוצאה האזרחית לבין ההוצאה לשירותים אזרחיים היא חשובה. האפקטיביות או חוסר האפקטיביות של ההוצאה הממשלתית תלויות בדברים קטנים. רצוי לעשות דברים בצורה אחרת, ולא רק more of the same. כאשר נגיע לרגע של עלית הגרעון, אז יהיה זה רגע האמת שבו צריך להעלות מסים. תקרת ההוצאה היא תקרה לפי חוק. צריך לסגנל על כך שלאור השינויים באופק - צריך להזהר.

פרופ' טרכטנברג נעל את הישיבה.

רשמה : יעל עטיה